

İspanya'nın 7 Haziranı Podemos: 2015 Seçimlerinin Düşündürdükleri

Yrd.Doç.Dr. Can Büyükbay ve Doç.Dr. Ulaş Başar Gezgin

Dünya, İspanya'da 20 Aralık 2015 genel seçimlerindeki Podemos zaferini konuşuyor. Bir 'dipten gelen dalga' olarak kısa sürede yükselen Podemos, seçim başarısıyla, İspanyol siyasetinin iki partililiğine son vermekle kalmadı; iktidardaki muhafazakar parti 'Halk Partisi'nin de parlamentoda bir kez daha çoğunluğu sağlamasının önüne geçmiş oldu. İspanya'nın siyasi iklimi çeşitli açılardan Türkiye'deki duruma benziyor:Uzun bir askeri diktatörlük dönemi ve eşit bir yurttaşlık talebini barışçıl olan ve olmayan yollardan yükselten etnik hareketler... Yine de bu etnik sorunlarda Türkiye'deki kadar yoğun bir çatışma ortamının sözkonusu olmadığını görüyoruz. Öte yandan, akla gelen çokça fark arasında, muhafazakarlığın bir ideolojik tutkal olarak etkisinin görece zayıflığını ve % 21'e varan işsizlik oranlarını anabiliriz. Podemos'un etnik bir hareketten ülke çapında bir partileşmeye gitmesi gibi bir durum sözkonusu olmadığından, solun örgütlenmesi bağlamında mutlaka dikkate alınması gereken önemli bir fark olduğunu da söyleyebiliriz. Üstelik 'Halk Partisi'nin rakibi de İspanyol Sosyalist İşçi Partisi (İSİP). Yani İspanyol seçmenin zaten genel olarak sola bir eğilimi var. Podemos, sosyalistlerin oylarının en çok düştüğü yerlerde en yüksek oyu alıyor. Ayrıca İspanya'da gençlerin desteğini en çok alan parti olduğunu da belirtelim.

% 21'lik Podemos'la İSİP'in toplam oyu % 42'yi geçerken, toplam güçleri,350'lik parlamentoda 159 sandalyeyi buluyor. Halk Partisi ise, % 29'a yakın oyuyla 64 sandalye kaybederek 123 sandalyede kalmış durumda. Öte yandan, yukarıdaki 'genel olarak sola eğilimli İspanyol halkı' imgesini zayıflatacak bir dağılımla karşı karşıyayız: Halk Partisi, eskiden olduğu gibi, İspanya şehirlerinin çoğunu kazanmış görünüyor; ancak yine eskiden olduğu gibi, Barcelona'nın dahil olduğu Katalonya eyaletini yine kazanamamış durumda ve kayıplarına Cordoba ve Sevilla'nın dahil olduğu Endülüs ve Extremadura eyaletlerini de eklemiş durumda. Podemos'un Bask eyaletinde de aldığı yüksek orandaki oyları da buraya not edelim. Bir diğer nokta da, Halk Partisi'nin % 45'ten % 29'a düşüşüne ek olarak, İSİP'in de % 29'ten % 22'ye düşmesi; bu da 20 sandalye kaybettiği anlamına geliyor. Dolayısıyla, seçimin hemen hemen herkesçe kabul edilen bir sonucu, İspanyol seçmenin artık iki partili siyasetten yaka silktiği gerçeği...

İspanya'da 2011-2012 yıllarında etkili olan Öfkeliiler (Indignados) hareketinden doğan Podemos, sosyal hareketlerin uzun erimdeki siyasi etkisini de kanıtladı. 2014 yılında siyasi parti statüsü kazandığı göz önüne alındığında sol popülist bir söylemle bu başarıya ulaşması dikkat çekici. 2014'te Parti Genel Sekreteri Pablo Iglesias, hareketin hedefinin Brüksel'e birkaç milletvekili göndermek olmadığını, İspanya'da egemen olan ve muhafazar ve sosyalistlerin düzenli biçimde iktidarı değiştiği iki partili sistemi yenmeyi amaçladıklarını açıklamış ve çitayı yükseltmişti. Bu hedefinde başarılı oldu.

Podemos'un Gezi Parkı hareketi türünden bir halk hareketinden filizlenmiş olması, dünya solu için bir umut ışığı yakıyor. Yenilik etkisi, partinin beklemediği kesimlerden de destek almasını sağlıyor.Yerel birimlerinin güçlülüğü ve doğrudan katılımının büyük oranda başarıya ulaşması radikal demokrasiye duyulan özlemin de bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Yerel birimler herkese açık ve 'e-demokrasinin' önemli bir deneyi olarak göze çarpıyor. Podemos'un ana fikri halkın karar mekanizmalarına radikal biçimde doğrudan katılımını sağlamaktı ve bu katılımı sürekli analiz etmekte. Podemos örneğinde görüldüğü gibi, günümüzde neoliberalizm karşıtı sosyal hareketlerin siyasete başarılı biçimde aktarılması için hareketlerin söylem stratejisi, çok büyük önem taşıyor (hareketin oluşum süreci için bkz. Büyükbay, 2015).

Seçim sonuçlarını değerlendiren birçok yorumcu, bu sonucu, yüksek orandaki işsizlik oranlarına karşı tepki oylarına bağlıyor. Bölgedeki işsizlik oranı ve Podemos'a oylar konusunda pozitif korelasyon dikkat çekiyor: Bu, bir bölgede ne kadar işsizlik varsa Podemos'un oylarının o kadar artması anlamına geliyor. Podemos'un çok geniş bir tabanı var ve halkın sadece belli bir bölümü kendilerini desteklemiyor.

Liderleri de gelir seviyesi, eğitim düzeyi ve toplumsal cinsiyet noktalarında oldukça geniş bir tabanda hareket ettiklerini vurguluyor.

Dolayısıyla, ideolojinin ekonominin gerisinde kaldığı çaresiz seçmen modeli söz konusu. Bu açıdan İspanya'daki sonuçlar Syriza'nın iktidar gelmesi süreciyle benzerlikler gösteriyor. Ancak Podemos, Syriza kadar yüksek bir oy oranını yakalayamadığı için iktidarda yer alıp almayacağı belli değil. Koalisyonu şart koşan seçim sonuçlarına göre, Halk Partisi, İSİP ve Podemos arasındaki koalisyon kombinasyonları denenecek. Liberal parti Ciudadanos (Yurttaşlar) 40 sandalye kazanmış olsa da, bu üçlü dışındaki küçük partilerin pazarlık gücü pek fazla bulunmuyor. Halk Partisi'nin yanına koalisyon ortağı olarak girecek partinin (İSİP ya da Podemos) yıpranacağına kesin gözüyle bakılıyor. Bunun nedeni, hiç bir partinin İspanya'nın ekonomik sorunlarını bir çırpıda çözecek sihirli bir formüle sahip olmaması (benzer durumdaki Syriza örneği için bkz. Gezgin, 2015).

İSİP ile Podemos'un toplam sandalye sayısı, koalisyon kurmaya yetmiyor; böyle bir koalisyonun Ciudadanos'ça desteklenmesi tek çıkar yol. Fakat Halk Partisi'nin İSİP ya da Podemos'la koalisyon kurması daha olası. Öte yandan, İSİP de Podemos da Halk Partisi'yle koalisyona sıcak bakmadığı açıkladı. Dolayısıyla, İSİP-Podemos-Ciudadanos formülünün dikkate alınması gerekiyor ve bu, tam da Portekiz'de solun başarısını getiren formüldü: Solun birliği. Ancak yine de, solun birliği bile, varolan kapitalist düzen içerisinde ekonomik sorunları çözemeyecek. Egemen sınıflardaki “zaten batıyorduk; bari solcular batırsın da, halk batıştan onları sorumlu tutsun” düşüncesi, etkili olabilir. Daha az konuşulan bir olasılık ise, Halk Partisi'nin ekonomide anlaştığı Ciudadanos'a ek olarak etnik partilerle ittifak yapması; bu da, Halk Partisi'ni pragmatik gerekçelerle müzakere masasına götürebilir. Fakat müzakere masasında partiyi bağımsızlık oylaması koşulu bekliyor. Aynı durum, olası bir İSİP-Podemos ittifakı için de geçerli. Podemos'un sıcak baktığı bu oylama koşuluna İSİP katılmıyor.

Podemos için yazının başlığında ‘İspanya'nın 7 Haziranı’ ifadesini kullandık. 7 Haziran'ın 1 Kasım'a dönüşme sürecini hep birlikte izledik. Podemos'un zaferinin bir 1 Kasım doğurması olasılığı da gözden kaçırılmamalı. Uzun yıllar iktidarda bulunmasıyla büyük deneyim kazanan Halk Partisi, istikrar vurgusuyla eski oylarını kısa sürede geri alabilir. Uluslararası boyalı basın, bunu destekler biçimde, “seçimler yüzünden borsa bir anda dibe vurdu” tarzı yayıncılığa çoktan başlamış durumda. “Halk Partisi döneminde istikrar vardı; bunlar kaç ay geçti bir hükümet bile kuramadılar” biçimindeki bir kamuoyu algısı bir sonraki seçimlerde çok farklı sonuçlar doğurabilir. 2 ay içinde hükümetin kurulamaması durumunda İspanya'yı erken seçimler bekliyor.

Türkiye'ye dönecek olursak; Öfkeli Hareketi'nde gözlemlendiği gibi Gezi Hareketi, sosyal dayanışmanın mümkün olduğunu gösterdi; kolektif bir bilinç yarattı; ancak siyasi sistem ve iç dengeler üzerinde uluslararası alanda dikkat çekme dışında şu ana kadar beklendiği kadar etkili olmadı. Geleneksel siyasal kimliklerin kodlarının dışında sivil toplumun içinde oluşan bu memnuniyetsizliği siyasi kanala aktarmanın en etkili yollarından biri, radikal katılımcı bir mekanizmayı yaratabilmekten geçiyor. Duygular ve sembollerin ağırlıklı olduğu popülist bir sol söylemin Türkiye'de de seçimlerde başarıya ulaşma şansı bulunuyor. Buna en büyük destek, seçmen davranışının sanıldığı kadar rasyonel olmaması olgu ve bulgusunda yatıyor. Podemos, siyasi söylemiyle, sosyal ve siyasi yapıyı dönüştürmeyi başardı. Türkiye'de de böylesi radikal bir dönüşüme gereksinim olduğu açık. Ancak bu dönüştürücü gücün ne zaman ve hangi koşullarda ortaya çıkacağı kestirilemiyor. Türkiye'de sistemi dönüştürme şansı olan partilerin de varolan koşullara uymaktan çok, dönüştürücü etkilerinin farkında olmaları ve siyasetin dengelerinin kaygan bir zeminde ilerlediği gerçeğini içselleştirmeleri gerekiyor.

Kaynakça

Büyükbay, C. (2015). Podemos deneyimi bize karamsarlığı bırakmamız gerektiğini gösteriyor. Yurt Gazetesi, 28 Ocak 2015.

<http://www.yurtgazetesi.com.tr/serbest-kursu/podemos-deneyimi-bize-karamsarligi-birakmamiz-gerektigini-gosteriyor-h70792.html>

Gezgin, U.B. (2015). İki Solun Hikayesi: Uruguay'ın Ak Partisi ve Syriza. Bianet, 15 Ağustos 2015.

<http://bianet.org/biamag/toplum/166814-iki-solun-hikayesi-uruguay-in-ak-partisi-ve-syriza>